

รีจินัลโอดอนโตดิสพลาเซีย และการรักษาด้วยการ ปลูกถ่ายฟันจากฟันกรามน้อย: รายงานผู้ป่วย 1 ราย

ศิริโสภา ทองมี* เสาวลักษณ์ ลิ้มมณฑล**

บทคัดย่อ

รีจินัลโอดอนโตดิสพลาเซีย คือภาวะความผิดปกติที่เกี่ยวข้องกับการเจริญพัฒนาของส่วนประกอบของฟันในชั้นเอ็กโตเดิร์ม และมีโซเดิร์ม เป็นภาวะที่พบไม่บ่อย ไม่ทราบสาเหตุการเกิดที่ชัดเจน และไม่ถ่ายทอดทางพันธุกรรม สามารถเกิดขึ้นทั้งในฟันน้ำนม และฟันแท้ ลักษณะทางคลินิกอาจพบฟันมีความนิ่มและสีของฟันเปลี่ยนไป ร่วมกับมีเหงือกบวมอักเสบหรือเป็นหนอง รายงานผู้ป่วย ฉบับนี้แสดงการติดตามผลการรักษาผู้ป่วยเด็กหญิงอายุ 11 ปี ที่ไม่พบการขึ้นของฟันดัดซี่กลางบนทั้งสองซี่ ผู้ป่วยมีประวัติถอนฟัน น้ำนมดัดซี่กลางบน ในภาพรังสีพบฟันดัดซี่กลางบนทั้งสองซี่มีลักษณะเป็น “ฟันผี” ทันตแพทย์ศัลยกรรมช่องปากได้ทำการผ่าตัด ฟันดัดซี่กลางบนที่มีลักษณะผิดปกติทั้งสองซี่ออก และทำการปลูกถ่ายฟันกรามน้อยล่างซี่ที่สองซ้ายและขวามาแทนตำแหน่งฟันดัด ซี่กลางบนขวาและซ้ายตามลำดับ หลังจากนั้นทันตแพทย์จัดฟันได้ทำการเคลื่อนฟันปลูกเพื่อปิดช่องว่างและอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสม การวางแผนรักษาผู้ป่วยที่ให้การวินิจฉัยว่าเป็นรีจินัลโอดอนโตดิสพลาเซีย จะขึ้นอยู่กับความรุนแรงของความผิดปกติ รวมทั้ง ความสวยงามและการทำหน้าที่ของฟันเหล่านั้น โดยการปลูกถ่ายฟันอาจเป็นทางเลือกการรักษาที่ดีในวัยเด็กช่วงฟันแท้กำลังขึ้น ส่วนฟันปลอมร่วมกับการใส่รากฟันเทียมอาจเป็นทางเลือกการรักษาในผู้ป่วยที่โตแล้ว

คำไรหรัส: รีจินัล โอดอนโตดิสพลาเซีย/ ฟันผี/ การปลูกถ่ายฟัน/ การวางแผนการรักษา

บทนำ

รีจินัลโอดอนโตดิสพลาเซีย (regional odontodysplasia) คือภาวะความผิดปกติที่เกี่ยวข้องกับการเจริญพัฒนาของส่วน ประกอบของฟันในชั้นเอ็กโตเดิร์ม (ectoderm) และมี โซเดิร์ม (mesoderm) เป็นภาวะที่พบไม่บ่อย¹ ได้อธิบาย ไว้ครั้งแรกในรายงานผู้ป่วยของ Hitchin ในปี 1934² คำว่า “โอดอนโตดิสพลาเซีย” ได้ถูกกำหนดโดย Zegarelli และคณะ³ ในปี 1963 เนื่องจากพบลักษณะฟันที่มีการ เปลี่ยนแปลงแบบเสื่อมสภาพ (degenerative change) ของชั้นเคลือบฟัน (enamel) และชั้นเนื้อฟัน (dentin) โดยพบ ในฟัน 1 ซี่ หรือหลายซี่ ในปี 1970 Pindborg⁴ ได้เพิ่มคำว่า “รีจินัล” เนื่องจากความผิดปกติมักพบที่ด้าน (quadrant) หนึ่งของขากรรไกร นอกจากนี้ยังมีคำวินิจฉัยคำอื่นๆ ที่ใช้ ได้แก่ โอดอนโตเจเนติกดิสพลาเซีย (odontogenic dysplasia) เนื่องจากการสร้างชั้นเคลือบฟัน ชั้นเนื้อฟันและเนื้อเยื่อ ในฟัน (dental pulp) น้อยลงโดยมักพบในฟัน 2 – 3 ซี่⁵ หรืออาจ ใช้คำว่า โอดอนโตเจเนซิสอิมเพอร์เฟคตา (odontogenesis

imperfecta) เนื่องจากมีความบกพร่องในการสร้างฟัน คือมี การสร้างชั้นมีเซนไคม์ (mesenchyme) น้อยกว่าปกติ⁶ หรือ อาจใช้คำว่า ภาวะหยุดชะงักการเจริญพัฒนาของฟันเฉพาะซี่ (localized arrest tooth development)⁷ หรือ ภาวะการสร้าง ฟันผิดปกติในด้านเดียวกันของขากรรไกร (unilateral dental malformation)⁸ เป็นต้น

การวินิจฉัยรีจินัลโอดอนโตดิสพลาเซียจะต้อง พิจารณาลักษณะทางคลินิก ภาพรังสี และลักษณะทางมีนุษวิทยา ประกอบกัน รีจินัลโอดอนโตดิสพลาเซียเกิดขึ้นได้ทั้งใน ฟันน้ำนมและฟันแท้ โดยจะเกี่ยวข้องกับส่วนประกอบเนื้อเยื่อ แข็งของฟัน ทั้งในชั้นเคลือบฟัน เนื้อฟัน และเคลือบรากฟัน (cementum)^{9,10} ลักษณะผิดปกติได้แก่ สีของฟันเปลี่ยนไป ร่วมกับมีเหงือกบวมอักเสบหรือเป็นหนอง ชั้นเคลือบฟัน และชั้นเนื้อฟันมีการสร้างและการสะสมแร่ธาตุน้อยกว่าปกติ (hypoplasia and hypomineralization)¹¹ ทำให้มีลักษณะบาง ชรุขระ และแตกหักง่าย นอกจากนี้อาจพบการหยุดเจริญของ ฟันทำให้ฟันมีรูปร่างผิดปกติ³

* ทันตแพทย์ โรงพยาบาลปิฎกมั่งสารอาหาร อำเภอพิบูลย์มังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี
 ** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาศัลยศาสตร์ช่องปากและกระดูขากรรไกร คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

Regional Odontodysplasia and Treatment with Autogenous Tooth Transplantation of Premolars: A Case Report

Sirisopha Thongmee* Saowaluck Limmonthol**

ABSTRACT

Regional odontodysplasia is a rare developmental anomaly involving both ectodermal and mesodermal dental components which is unknown in etiology and non-hereditary. This condition affects the components of both deciduous and permanent teeth and clinically appears as the discolored soft teeth together with swelling, inflamed or purulent covering gingiva. This case report showed an 11 year old girl presenting with unerupted upper permanent central incisors after primary central incisors extraction. Radiographically, the permanent central incisors revealed as ghost teeth. The affected central incisors were surgically removed and transplanted with the mandibular left and right second premolars to right and left maxillary central incisor area respectively by the oral surgeon and the transplanted teeth were moved to the proper position by the orthodontist. The treatment plan for the patients diagnosed as regional odontodysplasia depends on the severity, esthetic and function of the affected teeth. Autogenous tooth transplantation might be a good treatment option during the period of mixed dentition while the prosthetic rehabilitation with dental implants would be proper for the adult patients.

Keywords: Regional odontodysplasia/ Ghost teeth/ Autogenous tooth transplantation/ Treatment plan

Correspondence Author

Saowaluck Limmonthol

Department of Oral and Maxillofacial Surgery

Faculty of Dentistry, Khon Kaen University

Amphur Muang, Khon Kaen, 40002.

Tel. : +66 4320 2405 # 11152

Fax. : +66 4320 2862

E-mail: saolim@kku.ac.th

* Dentist, Phibun Mungsahan Hospital, Amphur Phibun Mungsahan, Ubonratchathani.

** Assistant Professor, Department of Oral and Maxillofacial Surgery, Faculty of Dentistry, Khon Kaen University, Amphur Muang, Khon Kaen.